

Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν (Μητροπολίτης Σερβίων & Κοζάνης Διονύσιος Ψαριανός)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Μαζί με τας άλλας ομιλίαις, που θα γίνουν σήμερον και θα ακουσθούν εντός των ιερών ναών, ας ακουσθή παρακαλώ και η ομιλία αυτή, αφού άλλως τε μας παρέχεται ο χρόνος μέχρι της ώρας της Δοξολογίας κατά το επίσημον πρόγραμμα. Οι περισσότεροι από τους ομιλητάς είναι μάλλον βέβαιον ότι θα αγνοήσουν και τον χώρο της Εκκλησίας εντός του οποίου θα ομιλήσουν και την συμβολήν της Εκκλησίας εις το γεγονός το οποίον εορτάζομεν. Διά τούτο έτι μάλλον θα πρέπει να ακουσθή σήμερον εντός του ιερού αυτού χώρου, μία ομιλία η οποία, έξω από ιδεολογικά προκαταλήψεις, θα εκθέση με συντομίαν την θέσιν και το έργον της Ορθοδόξου Εκκλησίας εις την ζωήν του νέου Ελληνισμού, προ και μετά την Ελληνικήν Επανάστασιν, κυρίως δε κατά την διάρκειαν αυτής.

Η Ορθόδοξος Εκκλησία διεδραμάτισε πράγματι σπουδαίον πρόσωπον όχι μόνο εις την διάσωσιν της πίστεως του λαού, της εθνικής συνειδήσεως και της γλώσσης, αλλά και εις την προετοιμασίαν της Ελληνικής Επαναστάσεως, εις την οποίαν ενεργώς συμμετέσχε με πολλές και μεγάλας θυσίας. Αλλά η Ελληνική Επανάστασις είχε το ατύχημα διά το Έθνος να συμπέση εις τας αρχάς του παρελθόντος αιώνος και μετά την Γαλλικήν Επανάστασιν, εις τους χρόνους δηλαδή του διαφωτισμού και της αρνήσεως, αι ιδέαι των οποίων δυσμενώς επέδρασαν επί του αναγεννωμένου Ελληνικού Έθνους. Την επομένην της μεγάλης Επαναστάσεως η Εκκλησία ως θεσμός και ο ιερός Κλήρος, ως πνευματικός οδηγός του λαού, όχι μόνον ηγνοήθησαν, αλλά και θετικώς απεκλείσθησαν από την ζωήν του νέου Κράτους.

Οι εχθροί του Έθνους και της Εκκλησίας εδυσφήμησαν και εσυκοφάντησαν τον ιερόν Κλήρον, πολλοί δε και εκ των διανοουμένων μας μετά την Επανάστασιν επί εκατόν πενήντα τώρα χρόνια, προσκατειλημμένοι και αυτοί κατά της Εκκλησίας και ποτισμένοι με το πνεύμα της αρνήσεως, έφθειραν όχι ολίγον το αίσθημα του ορθοδόξου Ελληνικού λαού, τον οποίον εξήτησαν να αποκόψουν από την παράδοσίν του και την πατρώαν ευσέβειαν.

Αλλ' αν θα είχε κανείς να κατηγορήση την Εκκλησίαν, θα έλεγεν ότι πολλάκις τον

τελείως δευτερογενή δι' αυτήν εθνικόν σκοπόν έθεσεν υπεράνω των καθαρώς θρησκευτικών και πνευματικών της έργων και του ιδίου της συμφέροντος. Αλλ' ακριβώς διά τούτο όχι να κατηγορήσωμεν την Εκκλησίαν δεν έχομεν, αλλά και οι Έλληνες και όλοι οι βαλκανικοί λαοί αιώνιον οφείλομεν εις αυτήν ευγνωμοσύνην διά την κένωσιν αυτής και τας θυσίας της υπέρ του Έθνους. Συνήθως ομιλούμε περί των υπηρεσιών του ορθοδόξου Κλήρου και της Εκκλησίας προς το Έθνος από της επομένης της αλώσεως μέχρι της Επαναστάσεως, και εννοούμε τι προσέφερεν αυτή εις πρόσωπα και εις άψυχον υλικόν αλλ' είναι μεγαλυτέρας άξιας, ηθικής και πνευματικής η ζημία την οποίαν αύτη υπέστη, κενώσασα εαυτήν και άρασα τον βαρύν σταυρόν, όχι πλέον του σωματικού, αλλά του ψυχικού μαρτυρίου.

Θα ήτο βεβαίως υπερβολή και άγνοια της Ιστορίας, εάν ελέγομεν ότι ο ιερός αγών των Ελλήνων προς ανάκτησιν της ελευθερίας υπήρξεν έργον μόνον της Εκκλησίας και του ιερού Κλήρου. Σύσσωμον το Έθνος εξεσηκώθη προς αποτίναξιν του βαρβαρικού ζυγού της δουλείας· οι Πατριάρχαι, οι επίσκοποι, οι παπάδες, οι καλόγηροι, οι διδάσκαλοι, οι έμποροι, οι αρματολοί, οι οπλαρχηγοί, οι караβοκύρηδες, οι πυρποληταί, όλοι αυτοί ήσαν η Εκκλησία, όλοι ήσαν άνδρες πίστεως, και ήτο αυτή η πίστις που τους ώπλιζε με υπομονήν, με ελπίδα, με ευψυχίαν, με πνεύμα θυσίας. Κέντρον και συνισταμένη του εθνικού βίου υπό τον ζυγόν της δουλείας υπήρξε πάντοτε η Εκκλησία, όχι τόσον ως μία εξουσία επί του λαού και οργάνωσις, όσο ως μία εσωτερική πνοή και δύναμις, ζωοποιούσα το εθνικόν σώμα, ενούσα τα μέλη αυτού διά της κοινής πίστεως και συντονίζουσα τας ενεργείας του. Ορθόδοξος Εκκλησία είναι ο λαός του Θεού.

Είναι δε αυτό ακριβώς η ιστορική νεοελληνική πραγματικότητα, ήτις αγνοείται κατ' επηρεασμόν ξένων ιδεολογικών σχημάτων της νεωτέρας εποχής. Αλλ' ο εθνικός βίος των Ελλήνων και η Ελληνική Επανάστασις δεν είναι έκφρασις κάποιας ιδεολογίας, αλλά η συνέχεια και διατήρησις της παραδόσεως της φυλής, η οποία παράδοσις είναι αδιάσπαστος, ενιαία και κοινή, παράδοσις εθνική και εκκλησιαστική. Κάποιοι, που επαναλαμβάνουν κοινούς τόπους, είδαν την Ελληνικήν Επανάστασιν ως μίαν λεπτομέρειαν εις την ιστορίαν της Ευρώπης κατ' επίδρασιν και ως προέκτασιν της Γαλλικής Επαναστάσεως. Αλλά η Ελληνική Επανάστασις του 1821 δεν είναι η πρώτη μετά το 1453, η οποία επερίμενε την Γαλλικήν Επανάστασιν διά να την μιμηθή. Έπειτα δε ο χαρακτήρ των δύο επαναστάσεων είναι ολωσδιόλου διάφορος και αντίθετος. Η Γαλλική Επανάστασις είναι επανάστασις κοινωνική, αντιεκκλησιαστική και αντιχριστιανική· η Ελληνική Επανάστασις είναι επανάστασις εθνική, εις την οποίαν επρωτοστάτησεν η Εκκλησία και ο Κλήρος. Δεν είναι βέβαια δυνατόν να αναπτύξωμεν εδώ όσον πρέπει το θέμα τούτο, να ανασκευάσωμεν θέσεις και να διαλύσωμεν

προκαταλήψεις, αλλά τούτο μόνον είναι ανάγκη να λεχθή, ότι η νεοελληνική ιστορική πραγματικότητα έχει ένα ιδιόν της πραγματικόν και ουσιαστικόν περιεχόμενον, έξω από σχήματα και ιδεολογίας, αι οποίαι συνετάραξαν την Ευρώπην και συνταράσσουν ήδη όλον τον κόσμον. Η ρωμιοσύνη, μετά την διάλυσιν του κράτους και την άλωσιν της πόλεως, συνεσπειρώθη ως Εκκλησία και ως Έθνος και έζησε με το όραμα της αναστάσεως του Γένους. Ο ήρως και μάρτυς βασιλεύς, που έπεσε τελευταίος υπερασπιστής της βασιλευούσης, είναι ο υπνώσας διά να αναστή, καθώς ακριβώς ο Ιησούς Χριστός απέθανε και ανέστη.

Αλλά μετά την Ελληνικήν Επανάστασιν ο πολιτικός και δημόσιος βίος μας ήρχισε να θεμελιώνεται έξω από την παράδοσιν του Γένους, η οποία το εκράτησεν ορθόν

εις την αιχμαλωσίαν του και το ωδήγησεν εις τον μεγάλον ξεσηκωμόν. Ηκολούθησαν βέβαια τα νεώτερα κατορθώματα της φυλής, ακόμη δε και αι εθνικαί συμφοραί, και όλα αυτά ως μία συνέχεια και προέκτασις προς ολοκλήρωσιν του έργου της μεγάλης Επαναστάσεως· εν τούτοις αισθανόμεθα ότι είμεθα έξω από το πνεύμα του ιερού Αγώνος.

Αυτό το πνεύμα, ως τεκμήριον των ηθικών δυνάμεων αίτινες εκίνουν τον ιερόν Αγώνα, το βλέπομεν εις τον λόγον αυτών τούτων των αγωνιστών, όστις είναι λόγος ζωής. Τα Απομνημονεύματα των αγωνιστών είναι μία πρώτη πηγή ζωντανού λόγου και καθαράς ιστορικής αληθείας, όσον και αν δεν θα πρέπει να έχωμεν απόλυτον εμπιστοσύνην εις ανθρώπους, που γράφουν πάντοτε με κέντρον το πρόσωπόν των και την ιδικήν των δράσιν.

Αναγινώσκομεν επί παραδείγματος εις τα Στρατιωτικά Ενθυμήματα του Κοζανίτου Νικολάου Κασομούλη·

«Η Ελληνική γλώσσα, ο χαρακτήρ και τα έθιμα του Ελληνικού λαού, μετά την πτώσιν του βασιλείου μας, εδιατηρήθησαν υπό την επαγρύπνησιν του κλήρου μας... και διά της κοινής ευλαβείας προς την αγίαν ημών θρησκείαν» (1).

Πόση πράγματι αμφισβήτησις και πόση ανίερος πολεμική δεν έγινε περί το σημείον τούτο, όχι μόνον από τους ξένους, που δεν ενόησαν ποτέ την Ορθοδοξίαν και το έργον του κλήρου μας, αλλά και από τους ιδικούς μας, που ποτέ δεν είπιστευσαν ως ορθόδοξοι και δεν έζησαν ως Έλληνες.

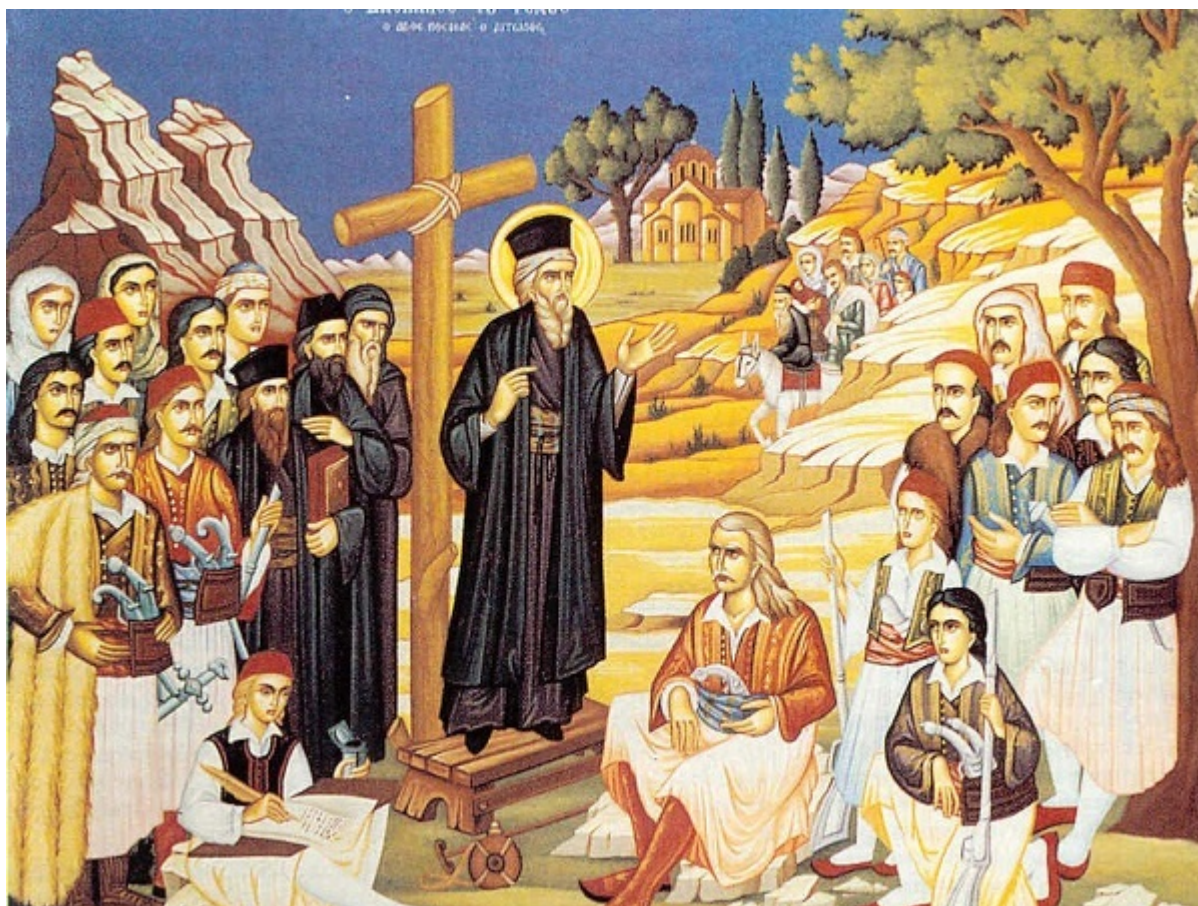
Το ποιος άνεμος ήρχισε να πνέη και εις στον τόπον μας, αμέσως μόλις η Ελλάς έγινε ένα μικρόν ελεύθερον κράτος, το βλέπομεν εις τα Απομνημονεύματα του άλλου εκείνου αγωνιστού, του Μακρυγιάννη, που εις μεγάλην ηλικίαν εκάθησε και έμαθεν ολίγα γράμματα, μόνον και μόνον διά να γράψη και να μας αφήση την πείρα του· «Ό,τι τους λες. Η θρησκεία δεν είναι τίποτας», γράφει με το επιγραμματικόν του ύφος, το μοναδικόν και ανεπανάληπτον εις την νεοελληνικήν λογοτεχνίαν. «Η θρησκεία δεν είναι τίποτας» είναι η απάντησις των ελευθέρων λεγομένων πνευμάτων και των ξεριζωμένων ανθρώπων, που δεν καταδέχονται να έχουν την πίστιν του λαού. Ο αγωνιστής Μακρυγιάννης με την πείραν του και με τα πέντε τραύματά του εις τον αγώνα του Έθνους είχεν άλλην γνώμην, που δεν είναι απλώς γνώμη, αλλά πίστις και βίωμα και πραγματικότητα. «Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία είναι το παν», γράφει και ομιλεί δι' αυτού η ιστορία και η παράδοσις του Έθνους από την πανάρχαιον εποχήν, ως μαρτυρία ότι «χωρίς αρετή και πόνο εις την πατρίδα και πίστη εις την θρησκείαν έθνη δεν υπάρχουν».

Οι Τούρκοι αντελήφθησαν καλύτερον από τους Έλληνας την θέσιν και την

σημασίαν της Εκκλησίας εις την εθνικήν μας υπόθεσιν. Ήξευραν οι Τούρκοι διατί ωδήγησαν εις την αγχόνην ή έπνιξαν εις την θάλασσαν ή απεκεφάλισαν ένδεκα Πατριάρχας. Ήξευραν διατί εθανάτωσαν εκατόν περίπου επισκόπους· τους εξέδειραν, τους ανεσκολόπισαν, τους απηγχόνισαν, τους απεκεφάλισαν, τους διεμέλισαν, σύροντες αυτούς εις τον δρόμον. Εις εξ χιλιάδας αναβιβάζει ξένος περιηγητής τους θανατωθέντας λειτουργούς της Εκκλησίας κατά το χρονικόν διάστημα του ιερού αγώνος, άλλοι δε υπολογίζουν αυτούς εις έτι περισσότερους.

Ένας που αντελήφθη την θέσιν της Εκκλησίας και την σημασίαν της εις τον εθνικόν μας βίον, «πολύ βαθύτερον παρ' όσον οι παρ' ημίν τα ξένα ανοήτως πιθηκίζοντες αντιπρόσωποι του αντικληρικού πνεύματος», υπήρξεν ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδος Ιωάννης Καποδίστριας. Ο,τι πράγματι εχαρακτήριζε τον Κυβερνήτην ήτο «η πεφωτισμένη πίστις εις τον Θεόν και η ακλόνητος αυτού εις την Ορθόδοξον Εκκλησίαν αφοσίωσις». Όθεν, πριν ακόμη καταβή εις την Ελλάδα, έγγραφεν εις επιστολήν του ότι «το πρώτιστον και ουσιωδέστατον των καθηκόντων της Ελληνικής Κυβερνήσεως είναι να παράσχη εις το Έθνος την διδασκαλίαν της πίστεως». Των δε ποιμένων της Εκκλησίας το έργον έβλεπεν ήδη, μετά τας ημέρας του πολέμου, ως έργον πνευματικής διοικήσεως και οικοδομής των χριστιανών, οίτινες έπρεπε να στηριχθούν «με τον λόγον του Θεού και με της Ορθοδοξίας την αληθή άγκυραν». Η εγκύκλιός του προς τον ιερόν Κλήρον είναι κείμενον προφητικής πνοής και αποστολικού ύφους. «Λαλήσατε», γράφει, «εις τας καρδίας του λαού τον νόμον του Θεού, ορθοτομούντες τον λόγον της αληθείας· κηρύξατε την ειρήνην ευαγγελίσασθε την ομόνοιαν διδάξατε την φιλαδελφίαν, την προς αλλήλους αγάπην, ίνα ώσιν οι πάντες εν εν Χριστώ· στηρίξατε τας καρδίας των πιστών εις τα θεία δόγματα· εμπνεύσατε εις αυτούς τον φόβον του Θεού, την αγάπην προς τον πλησίον και την υποταγήν εις τας Αρχάς...».

Αλλά το έργον του μεγάλου εκείνου Κυβερνήτου της Ελλάδος, όστις ηθέλησε να θεμελίωση τον κοινωνικόν και πολιτικόν βίον του νέου Ελληνικού Κράτους επί της ορθοδόξου εκκλησιαστικής παραδόσεως του Έθνους, διεκόπη αποτόμως, ότε την 27ην Σεπτεμβρίου του 1831 εδολοφονεϊτο εις το Ναύπλιον προ του ναού του Αγίου Σπυρίδωνος, καθ' ην ώραν μετέβαινεν εις την θείαν Λειτουργίαν.

Μετέπειτα άλλοι άνθρωποι, ξένοι και ιδικοί μας, έδωκαν άλλην γραμμήν εις την διοίκησιν των πολιτικών και εκκλησιαστικών πραγμάτων του τόπου μας, ώστε επί εκατόν πενήντα χρόνια να είμεθα σχεδόν αποκεκομμένοι από την πνευματικήν και εθνικήν μας παράδοσιν. Η παράδοσις αυτή αναμφιβόλως είναι παράδοσις εκκλησιαστική, είναι μνήμη και ζωή της ανατολικής Ορθοδοξίας, που στηρίζει φυλετικά την τελευταίαν φάσιν της σημερινής εθνικής μας συγκροτήσεως. Εάν δεν ανατρέχωμεν εις αυτήν διαρκώς και αν δεν την διατηρούμεν άσβεστον, μετατοπιζόμεθα και γινόμεθα κοσμοπολיתי ουμανισταί, θύματα του περίφημου Διαφωτισμού, αφελληνιζόμεθα και αποδιώκομεν κατά τρόπον αγνώμονα τας ηρωικάς και ζωντανάς πηγάς της υποστάσεώς μας.

Εις τας 5 Απριλίου του 1920, Κυριακήν του Θωμά, ένας διαπρεπής ορθόδοξος ιεράρχης και θεολόγος της Ρωσικής Εκκλησίας, ο Αντώνιος Μητροπολίτης Κιέβου, βαστάζων εν τω σώματι αυτού τα στίγματα του Κυρίου Ιησού ελειτούργησε και εκήρυξεν εις τον Μητροπολιτικόν ναόν των Αθηνών, και μεταξύ των άλλων είπε τα εξής· «Είθε ο Ελληνικός λαός εν τη ελευθερία αυτού... να διατήρηση πάντας τους θησαυρούς του πνεύματος, τους οποίους δεν κατεδαπάνησεν, αλλ' επηύξησεν εν ταίς ημέραις των θλίψεων και κατά τους αιώνας της δουλείας...».

Είθε, αγαπητοί μου αδελφοί. Αυτήν την ευχήν επαναλαμβάνομεν και ημείς

σήμερον, ότε Εκκλησία και Έθνος εορτάζομεν την επέτειον της μεγάλης Ελληνικής Επαναστάσεως. Αμήν.

*** Ελέχθη στον Μητροπολιτικό Ι. Ν. του αγίου Νικολάου Κοζάνης στις 25 Μαρτίου 1982.**

Υποσημείωση

1. Νικ. Κασομούλης, Ενθυμήματα, τ. Α', σ. 1.

Πηγή: www.agiazoni.gr